

Jesensko listje je padlo

Svoboda - 12

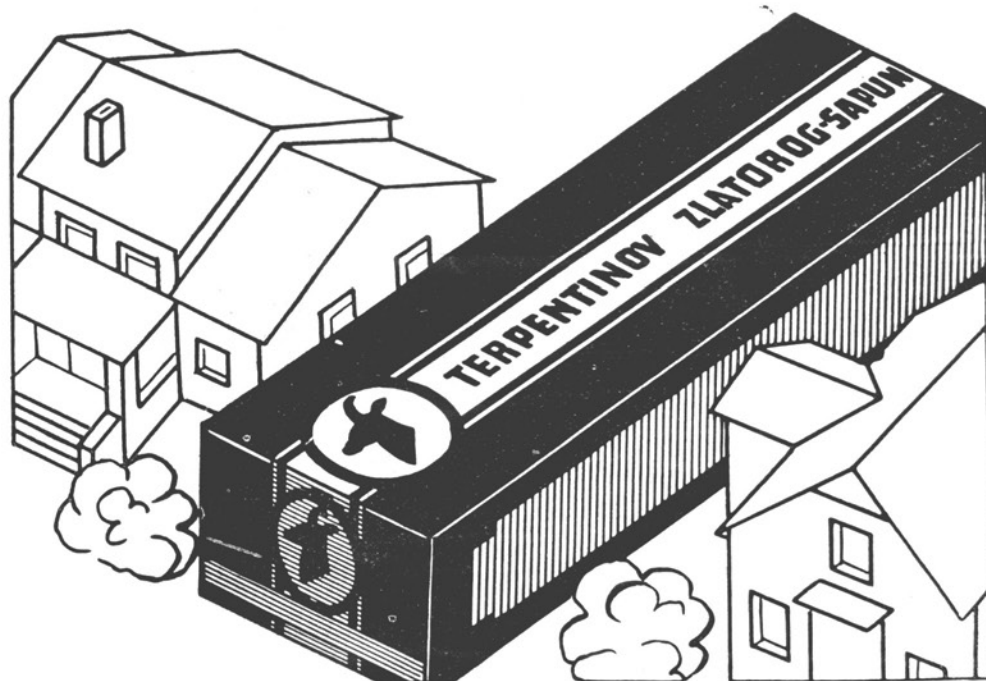
IZHAJA MESEČNO - DECEMBER 1936 - LETO VIII.

Nesnaga

izgine iz perila
kakor bi mignil, če perete z dobrim

Zlatorog-

terpentinovim milom

Kdor govori o lepih belih zobeh, misli na

Chlorodont

zobna pasta proti neokusno barvani zobni prevlaki
Juaoslovanski proizvod Tuba Din. 8,-

Izhaja enkrat mesečno. Letna naročnina Din 18.— (inozemstvo Din 36.—), polletna Din 9.—, posamezna številka Din 1.50.
Uprava in uredništvo Maribor, Sodna ulica 20. Pošt. ček. račun Ljubljana 12.249.

Otroška božičnica

(Za deklamacijski zbor.)

Otroci nastopijo s petjem popotne koračnice:
»Mladi smo, to je lepo...«

Deklamator:

Slavnostno okinčana vsa je dvorana,
tam smreka, s svetlobnim sijajem obdana,
kamor pogledaš, obrazi veseli,
zato še otroci smo sem prihтели!

Zbor:

Mi ne prihajamo k vam praznih rok,
bodočnost svetlejša gre z nami okrog;
kar spi še globoko, mi bomo zbudili,
kar vi ste začeli, bomo mi dogradili!
Vrata k svobodi, zaprta še zdaj,
odpreti mi hočemo vam na stežaj!

I. tretjina zbora:

Iz temnih dvorišč, polrazpadlih zidin,
se vzpenjamo kvišku, do nebesnih sinjin!

II. tretjina zbora:

Iz temnih brlogov, iz vlažnih kleti,
mi rastemo v svet, kjer pomlad nam cveti!

III. tretjina zbora:

Čprav zdaj še beda pritiska nas k tlom,
mi gradimo svetle bodočnosti dom!

I. otrok:

Doma nas pomanjkanje in skrb mori,
brez posla je oče, zaslužka ni,
mati vzdihuje, bratec moj joče...
Kako bo veselje mi z vami mogoče?

IV. otrok:

kdor čevlje nam šiva in sukniče nove,

V. otrok:

kdor stroje upravlja, da kolesa brné,

Zbor:

naj pride, da z nami pozabi gorjé!

Deklamator:

Da skupaj proslavimo upanja dan,
ko človek iz teme bo k luči pozvan!

Zbor:

Vi stari, ne omagajte bodočnost graditi,
ali slišite vaše otroke prositi?!
Ko delo bo rešeno zadnjih okov,
napočil človeštvu bo Božič ves nov!

(Otroci zapoje: Bratje le k solncu, k svobodi...)

Deklamator:

Kljub temu pogumno dvigni glavo,
stok in pa jok nam pomagal ne bo!
Stariši naši so v bedi sejali,
otroci, mi bomo pa žetev pobrali!

II. otrok:

Pred leti je vojna očeta mi vzela,
poleg drugih, tudi njega je krogla zadela
in skozi dneve moje zlate mladosti,
tekle so solze materine bridkosti!

III. otrok:

Tudi moja mladost radi vojne trpi,
kar pomnim, mi oče pohabljen leži,
od vzdihov obupa ponoči ne spim...
Kako naj se z vami zdaj tu veselim?!

Deklamator:

Tembolj vi spadate v vrste med nas,
da vsi se borimo za skupni naš spas;
proč s strahotami vojne in zmag!

Zbor:

Naj živi delo! Mir nam je drag!

I. otrok:

Kdor žage vodi in kladiva vihti,

II. otrok:

kdor sklada tovore in kuri peči,

III. otrok:

kdor orje po polju in veže snopove,

Emma Döltz - Tone Maček

EVROPA IN AMERIKA

Predsedniške volitve v Zedinjenih državah so za trenutek obrnile pozornost evropske javnosti na probleme in boje onstran oceana. Na žalost, le za trenutek, kajti naš svet se je kmalu spet zatopil v svojo bedno dnevno politiko sovraštva in diktatur, napadalnih zvez in vojnih naklepov. Pa bi bil stvaren pogled na novo se razvijajoče življenjske oblike v Severni Ameriki ravno zbegani evropski javnosti nujno potreben, skoz poučen. Že samo primerjanje naših razmer in naših pojavov z razmerami in

pojavi onkraj oceana bi nam nudilo obilo težkih dokazov naše inferiornosti, še bolj bi nas pa presunila razlika v pojmovanju javnih nalog vodilnih krogov Severne Amerike in vodilnih krogov dobršnega dela Evrope. Toda za nas so skrbi za učvrstitev diktatur in rušitve poslednjih ostankov svobode, demokracije in mednarodnega sporazuma nujnejše kot delo za napredek naše celine, zato prehajamo preko poučnih zgledov velike demokratske Amerike z idiotsko ravnodušnostjo.

Papežev nuncij blagoslavlja poljsko orožje

Današnje gospodarske, politične in socialne prilike v Severni Ameriki kažejo močan vzpon navzgor, medtem ko kažejo razmere v Evropi brezupen preokret navzdol. Amerika je napredovala v miru in delu. S pogumno mobilizacijo svojega gospodarstva je premagala največjo gospodarsko krizo kapitalističnega veka. Kulturna Evropa se je pa medtem bolj in bolj pogrezala v zlu in nasilju. Gospodarskim in političnim krizam je iskala leka v diktaturi posameznikov, v rušenju demokracije, ljudskih pravic in ljudskega blagostanja ter v sistematičnem izpodkopavanju osnov mirnega mednarodnega sožitja. Zato se narodno in mednarodno življenje na evropski celini razvija danes v znamenju tankov in bombarderjev in plinskih mask, smrti in pogube, medtem ko se javno življenje v Severni Ameriki vrši v znamenju sodelovanja in soodločevanja vsega naroda pri reševanju socialnih in javnih problemov države in državne skupnosti v smislu nove gospodarske politike.

Ko je s hrupnim njujorškim borznim polomom 1. 1929 nastopila doba svetovnih gospodarskih polomov in svetovne gospodarske krize vobče, je bil gospodarski položaj Amerike še težji in obupnejši kot Evrope same. Finančna kriza je uničila v par mesecih ogromne vrednosti, prej cvetoče ogromne industrijske panoge so v kratkem času propadle, na milijone delovnih moči je na mah pomnožilo že itak ogromno armado brezposelnih. Severni Ameriki je grozila najstrahotnejša gospodarska katastrofa. Ameriška kapitalistična družba pa ni v teh brezupnih razmerah izgubila glave, ni iskala v nasilju in strahovladi in v mednarodnih intrigah rešitve iz zavoženosti njene produkcije in njene potrošnje — nasprotno, skušala je iz lastnih sredstev in iz lastnih osnov kapitalistične ekonomije oživeti in sanirati ogroženo kapitalistično gospodarstvo. V to svrhu ni aprioristično odklanjala nobenega gospodarskega in nobenega socialno še tako ekstremnega izkustva. V zmedu najhujših polomov je bilo geslo ameriškega kapitala: »Industrijo je mogoče dvigniti z dviganjem produkcije; produkcijo je mogoče dvigniti z dviganjem potrošnje.« V času, ko je milijone brezposelnih tavalo za kruhom širom Amerike in je industrijska delavnost bolj in bolj padala in so se polomi vrstili za polomom, so ameriški gospodarski činitelji sklenili, da se mora takoj investirati milijarde dolarjev v javnih delih in

da se morajo vsem zaposlenim delavcem Amerike dvigniti plače, da bodo več kupovali, več potrošili, da se dvigne konsum in s tem industrija. V času, ko je Ameriki grozila najhujša beda, je bil klic Amerike: »Ljudstvo mora toliko zaslužiti in produkti se morajo toliko poceniti, da si bo lahko vsak zaposleni delavec kupil vse potrebno za dostojno življenje, kupil lahko tudi avtomobil!« Tako je reagiral ameriški kapitalizem na grozeče pojave gospodarskega razpadanja ter začel naglo znova dvigati svojo delavnost.

Kako je pa bilo tačas pri nas?

Evropska reakcija je izrabila gospodarsko krizo in vedno večjo bedo ljudskih mas, da še bolj pritisne na ljudske svoboščine in ljudske pravice, da zniža ljudski zaslužek in ljudski življenjski standard. Edino v demokratičnih kapitalističnih državah zapadne Evrope se je skušalo obvladati položaj po vzgledu Amerike, v fašističnih in polufašističnih državah se je nasprotno izrabil čas brezposelnosti in gladu za utrjevanje nasilnih režimov in še hujše izstradanje delovnih slojev v korist posameznikov in nove politične hierarhije. Pri nas v Jugoslaviji se je pa ta doba še posebej izrabila, da se v tej vsesplošni stiski še bolj znižajo že itak sramotno nizke plače delavstva in nameščentva, da se podaljša delovni čas, izigrava kolektivne pogodbe ter socialno politični zakoni in socialno politične ustanove. Naš primitivno pohlepni kapitalizem je napravil iz gospodarske krize kupčijski posel: poslužil se je krize, da izstrada jugoslovanskega delavca in nameščentca, izstradal je s tem glavnega jugoslovanskega potrošnika, s čimer je obenem izstradal glavnega jugoslovanskega producenta, kmeta, ki ni mogel vnovčiti svojih pridelkov. Posamezne kapitalistične grupe so pri tem sijajnem poslu sicer sijajno zaslužile, propadle so pa jugoslovanske delovne mase, propadlo je narodno gospodarstvo. Tako se je pri nas pobijalo gospodarsko krizo. Tako daleč niso padle, to moramo ipak priznati, niti države s fašistično vladavino.

Vse drugačno pot je šel v tem času razvoj Severne Amerike. Ameriški ekonomisti in ameriški vladni činitelji se niso omejili le na prej navedene ukrepe, šli so še mnogo dalje, v pretres so vzeli vse možnosti preustroja ameriške ekonomije. Niso se bojzljivo ustavili pred nobenim doslej poznanim poizkusom gospodarske preureditve.

Preštudirali so natančno in brez predsodkov tudi ruski sistem načrtnega gospodarstva ter na osnovi tega ruskega izkustva sestavili sami svoj načrt, takozvani Rooseveltov gospodarski načrt, ki je v mnogočem postavil na glavo vso dosedanja prakso ameriškega ekstremnega ekonomskega liberalizma. Država je intervenirala in usilila svoj ekonomski sistem in svojo ingerenco. Posegla je celo v dotlej svobodno področje privatnega kapitala. Ogromna finančna sredstva Amerike so bila postavljena v službo novega gospodarskega režima. To je dvignilo znova produkcijsko delavnost in blagostanje širokih mas, to je obenem oživel znova ameriško industrijsko in agrarno delavnost. Ameriški kapital je premagal iz lastnih sredstev lastno krizo. Amerika stopa v fazo novega, še večjega blagostanja. Predsedniške volitve v Ameriki so se zato vršile prvenstveno v znamenju tega velikega problema: ameriškim delovnim masam ni bilo zato težko se odločiti, komu naj oddajo svoj glas: ali zastopniku kapitalističnega monopolizma, ali zastopniku novega ameriškega gospodarstva. Glasovalo je kompaktno za Roosevelta, ki je bil izvoljen z ogromno večino glasov.

Ne prikrivamo, da je Amerika kapitalistična država, da je tudi tam interes kapitala močnejši od interesov producentov in konsumentov, da so tudi tam ostra razredna nasprotja: toda naperi oficijelne Amerike, da sami obvladajo in uredijo svoje gospodarske in socialne probleme, vpoštevajoč trezno vse komponente družbenega napredka, vpoštevajoč zlasti pri tem vrednost ljudskega dela, zaslužijo vso našo pozornost, zlasti tudi, ker so obenem prezgovoren opomin onim zakrnelim reakcionarnim evropskim državam, ki v nasilni, brezsrčni eksploataciji na znotraj in nasilni imperialistični ekspanziji navzven ubijajo lastna ljudstva in pripravljajo lastnemu narodu in vsemu svetu nova vojna zla, ki morajo roditi samo še težje krize in še težje prevrate. V logični zvezi z gledanjem moderne države na probleme današnjega časa je bil govor ameriškega predsednika, da so zlo Evrope njegove diktature, v logični zvezi z ameriškim nedogmatskim pojmovanjem socialnih nalog je značilni predlog Tawssenda, da naj se vsakemu ameriškega državljanu zagotovi starostna renta. Ako gledamo na vse te pojave iz naše bedne perspektive, moramo ta veliki ameriški svet samo občudovati.

Ameriko čaka spričo njenih ogromnih energij in brezbrežnosti njenih pogledov še silnejši napredek in še večja bodočnost. Njena moč je v njeni svobodi, Evropo čaka

R A Z N O

Nekaj statistike iz New Yorka. Izšla je statistika New Yorka za leto 1935., ki podaja zelo zanimive številke. Skupno število prebivalstva znaša v New Yorku 7.600.000, od katerih pripada ena tretjina, to je 2 milijona 300.000 prvi generaciji priseljencev. Samo pri polovici prebivalcev je bilo mogoče ugotoviti njih versko pripadnost; od teh je bilo 1.734.000 katolikov, 1.765.000 Židov in 141.000 luteranov; ostali so pripadniki anglikanske cerkve. O verski pripadnosti ostale polovice prebivalstva statistika molči. Po poklicu je 106.000 šoferjev, 42.000 krojačev, 32.480 brivcev, 55.030 natakarijev in 20.000 strežnikov dvigal. 300.000 je zaposlenih po uradih. Iz svobodnih poklicev je v New Yorku 21.000 godbenikov, 16.000 gledaliških igralcev, 9000 pisateljev in tako dalje. Koliko je milijonarjev, statistika tudi ne pove, najbrž pa samo peščica, ki vso ogromno maso ostalega prebivalstva drži na vajetih.

Zanimive so tudi primerjave: tako je štel Manhattan, trgovsko središče New Yorka, v letu 1910. 2.230.000 prebivalcev, sedaj jih ima pa samo 1.654.000. Gospodarska kriza je tudi povzročila, da je število tovarn pa-

dlo pod število leta 1899; takrat jih je bilo 19.000, danes pa samo 18.900, medtem ko jih je leta 1910. bilo 32.000. Seveda moramo pri tem vpoštevati, da se je medtem cela vrsta industrij združilo v truste, tako da se desetine tovarn sedaj šteje kot eno podjetje in da nadalje današnje tovarne povprečno mnogo več delavcev zaposlujejo kakor pa v letu 1899.

Javno kopališče »velikega dobrotnika sirot«. (Beograjska »Politika« od 21. XI. 1936.) V Beogradu se nahaja v Vidinski ulici javno kopališče, katerega lastnik je neki D. M., ki ga v javnosti imenujejo »velikega dobrotnika sirot«, ker mnogo prispeva v razne človekoljubne namene. Nedavno je D. M. pred beograjskim okrožnim sodiščem tožil advokata Slavka Mijatovića radi žaljenja časti, ker je iznesel v javnost razmere, ki vladajo v njegovem kopališču. Advokat je pa doprinesel dokaz resnice in tožba se je obrnila proti »velikemu dobrotniku«, ki je vzdrževal v svojem kopališču pravo »industrijo belega blaga«. Zaposloval je precejšnje število kopaliških strežnic, ki so pri vstopu v službo morale podpisati izjavo, da se bodo obnašale »pošteno« in da bodo »čuvale ugled« kopališča. Prav posebno jim je bilo naročeno, naj bodo v

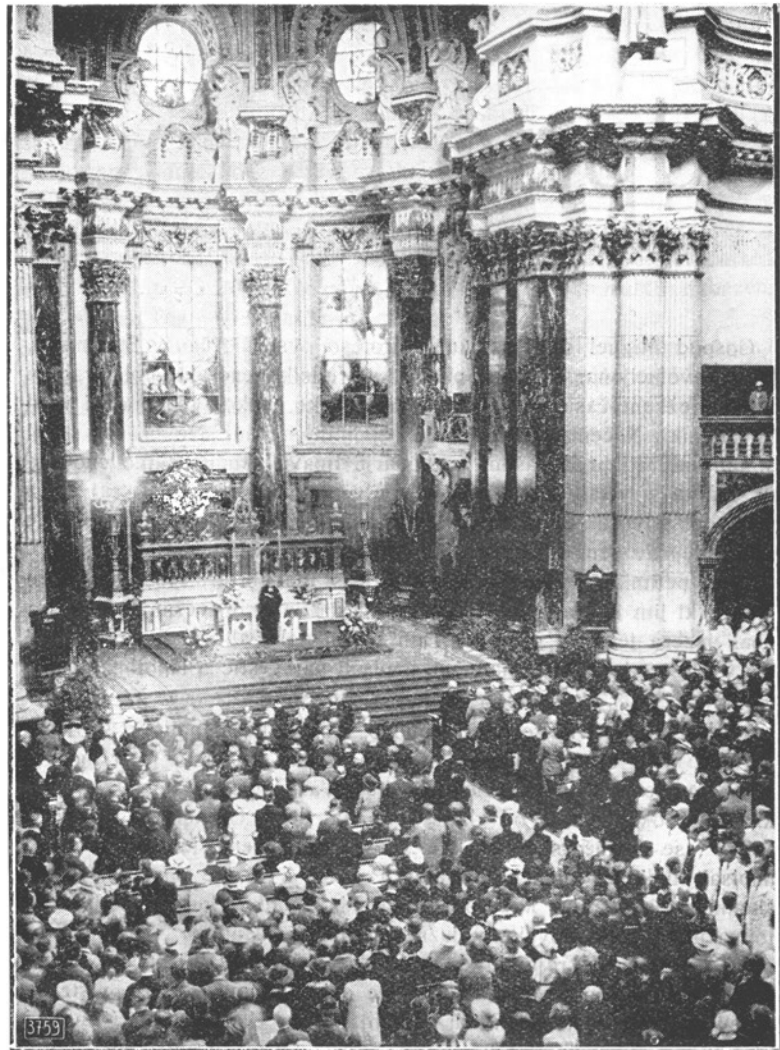
vsakem pogledu prijazne z gosti in naj ustrezajo vsaki njihovi želji. To so seveda tudi storile, oziroma so morale storiti, ker jim lastnik ni dajal nobene plače, pač pa so one morale odračunavati lastniku od vsakega gosta po kovaču in tudi nadzornici toliko. Kadar je bil promet velik, so pozvali iz bližnje okolice še druge žene na pomoč. Z denarjem, ki so mu ga na ta način zaslužile ženske s svojimi telesi, je lastnik igral v javnosti vlogo »velikega dobrotvora«.

Umrljivost dojenčkov na Čehoslovaškem je znašala prva povojna leta 20%. Iz lanske statistike se pa vidi, da je to število padlo na ne celih 6%. To kaže zopet na boljše socialno politiko.

V Nemčiji je prepovedano vkuhavati domače sadje za kompot ali marmelado. V to svrhu smejo samo tovarne dobavljati inozemsko sadje. Domače sadje se pa sme uživati samo v sirovem stanju.

Krematorijev je bilo na Angleškem pred 10 leti samo 16, danes jih je že 31, gradijo pa še 38 novih.

Ameriške zedinjene države štejejo po zadnjem ljudskem štetju 128 milijonov 469 tisoč prebivalcev.

Olimpijski odbor moli pred otvoritvijo olimpijskih iger v berlinskem »Domu«.

nasprotno, ako se ne povrne kmalu k svobodi, razpad v socialni reakciji, v ljudski bedi, v temi duhov, v vihri vse uničujoče vojne. Amerika koraka naprej, Evropa se vrača v mrak prošlih vekov.

Kjer so vodilni krogi slepi, kdo naj reši usodo sveta?

Na to vprašanje dajo lahko odgovor delovne mase Evrope.

Gh.

odprto pismo radi Španije

Gospod Miguel de Unamuno, profesor vseučilišča v Salamanki, bivši revolucionar in bivši pesnik, sotrudnik generala Mola, rad bi v tem težkem času govoril z vami odkrito, kakor se spodobi med književniki. Nočem vas spominjati najinih srečanj. Ne bi vas hotel kompromitirati pred vašimi gospodarji. Imava skupno samo eno: da ne drživa v rokah ne puške ne lopate, ampak pero. Dostikrat ste s ponosom govorili o našem poklicu. Tudi jaz sem nanj ponosen. Še sedaj, čeprav sem čital tisto, kar ste vi zadnjič napisali.

Pred petimi leti sem se mudil v vasi Sanabriji. Videl sem tam kmete, ki jim je glad sijal iz oči. Jedli so žir in drevesno skorjo. Na obali jezera je stala gostilna. Tam so mi pokazali »zlato knjigo«, ki ste v njo svoj čas vi, Unamuno, napisali par vrstic o lepoti tamošnje okolice.

Vi, kot Španec, ki govorite samo o svoji ljubezni napram svojemu narodu, niste opazili ničesar drugega, kakor čipkasto površino jezerske vode in valovite gričke okolice. Vaš pogled je šel mimo žen, ki so na rokah držale od glada polmrtvo deco. Ob tem času ste pisali v vse desničarske liste članke v umetniškem slogu. Potem ste napisali tudi nek članek o gladi. Par sto vrst ste posvetili filološkemu raziskovanju: kaj pomeni beseda »glad«. Podrobno ste raztolmačili, da tek človeka v južnih krajih ni identičen s tekom človeka severnih pokrajin in da glad, ki ga je opisal Hamsun, nima ničesar skupnega z gladom, ki ga je opisal Quevedo. Res, niste se hoteli umazati; niste se hoteli odločiti niti za gladne, niti za one, ki jih pita s svincem. Hoteli sta ostati čisti pesnik in sotrudnik listov, ki imajo veliko tiražo.

Pet let je prešlo. Vsi zločinci Španije, krvniki, nasledniki inkvizitorjev, degenerirani karlisti, so se našli v skupni vojni proti španskemu narodu. V vasi Sanabriji so ujeli generala Caminera, ki je ostal narodu zvest. Nesrečni sanabrijski kmetje so zbežali v gore. Čeprav imajo samo lovske puške, nastopajo proti strojniciam... A vi, pesnik, zaljubljen v špansko žaloigro, kaj ste vi napravili?

Odprli ste svojo denarnico, kjer hranite denar, ki ste ga prejeli

za svoje globokoumne reflekse o gladi in ste plemenito, kakor pravi hidalgo, poklonili 5000 pezet mučiteljem svojega naroda.

Vi pišete: »Zaprepaščen sem nad barbarstvom levičarjev.« To ste napisali v Salamanki. Najbrž se radi sprehajate pod arkadami Velikega trga. Trg je res lep in imate pravico, da se divite slogu španske renesanse. Ali, ko ste se tako sprehajali, niste li opazili trupla narodnega poslanca Manca, ki so ga vaši prijatelji obesili, da obvarujejo kulturo pred barbarstvom?

Unamuno, vi ste mnogo govorili o plemenitosti španskega naroda. Da, tudi jaz se divim tej plemenitosti. Ali, krvniki Salamanke niso njeni nasledniki, pač pa delavci Madrida, ribiči Malage in rudarji Ovieda.

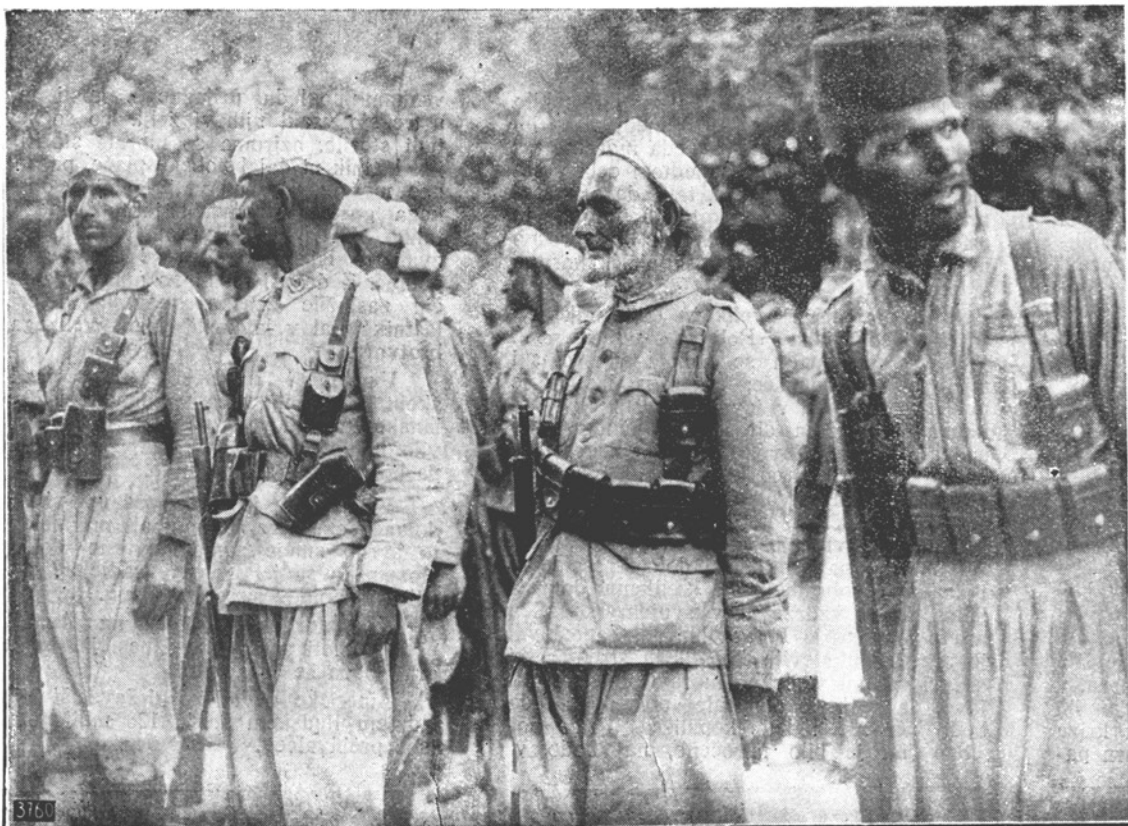
Letos spomladi sem bil v Oviedu. Že v jeseni leta 1934. so vaši prijatelji dokazali, kako znajo spoštovati spomenike prošlosti. V zvoniku neke gotske katedrale so imeli nameščene strojnice.

Danes so iz granadske Alhambre napravili trdnjavo. Vaš zaščitnik, general Franco, je izjavil, da je pripravljen porušiti pol Španije, samo da zmaga. Zelo skromen je ta vaš general. Najbrže zato, da vas ne razžalosti. V resnici je pripravljen porušiti vso Španijo, samo da podjarmi narod.

Vi pišete: »Nek nesrečen, neizobražen človek, je z navdušenjem govoril o Rusiji. Kako more vedeti, kaj je Rusija, če pa niti svoje dežele ne pozna?«

Da, prav imate: v vaši domovini je dosti neizobraženih. Kdo pa je temu kriv, če ne popje, generali in bankirji, ki so stoletja vladali Španiji? Danes se vaša domovina prebuja in hoče premagati neizobraženost: danes je vaš delavec začel čitati, a kmet zahteva šole, jezuitski junaki pa zato iz italijanskih in nemških letal streljajo po tem narodu.

Ko so vstaši zavzeli Tolozo, so zmetali vse knjige iz Narodne biblioteke in so jih svečano sežgali na Glavnem trgu. Vi pa ste, plemeniti mecen, poklonili 5000 pezet, ne za šole, marveč za sežiganje »heretiških knjig«. Naj vam ne bo žal! Bog vam bo tel 5000

Marokanski zamorci branijo špansko veleposest. Zakonita vlada je hotela dati kmetom zemljo. Tam ni malih kmetov. Oficirji, sinovi bogatašev so se pobunili. S pomočjo italijanskega in nemškega orožja ter takihle zamorcev koljejo španske otroke in žene. Tem divjakom pravijo nacionalna vojska. Španski narod se brani hrabro. Njega podpirata zadnje čase Meksika in Rusija.

pezet stotero povrnil. Zdaj bodo vaše filozofske domislice o gladu gotovo tudi v Nemčiji čitali.

Naenkrat ste našli besede, ki so vsakomur umljive. Ne razpravljate več o vzrokih in posledicah. Vi blagoslovljate krvnike. To vi imenujete »obrano kulture«.

V Španiji je živel vaš istodobnik, stari pisatelj Pio Baroja. On ni bil kak revolucionar, kakor ste bili vi, on ni ljubil marksistov. Ko sem ga vprašal, zakaj ni prišel v Pariz na kongres književnikov za obrambo kulture, mi je dejal, da se ne mara pečati s politikom. Tudi on je padel v roke vaših prijateljev. Zahtevali so od njega, da se prizna k stvari karlistov, ubijalcev španskih delavcev. Pio Baroja je odgovoril: »Ne!« Je li mogoče, da niste zardeli od sramu, ko ste zvedeli za odgovor Pia Baroje? Vaši prijatelji so ga zvelkli na ulico in ga psovali. Hoteli so ga ustreliti. Kaj ne, da so hrabro ščitili kulturo, Unamuno?

Torej, vaša pot ni pot španskih književnikov. Pesnik Antonio Machado, lirik in znanstvenik, dostojni naslednik velikega Jorga Manriguea, je na strani naroda, ne na strani krvnikov. Filozof Ortega y Gasset, ki je dolgo okleval, se je v teh kritičnih časih odvrnil od vstaških banditov. Ramon Gomez de la Cema je izjavil, da je pripravljen boriti se za narodovo stvar. Mladi pesnik Rafael Alberti, ki so ga kmetje rešili vrvi vaših branilcev kulture, se hrabro bori proti onim, ki se klanjajo zlatemu teletu. Književniki so vas zapustili. Ostali ste sami, z istimi žandarji, ki so nekoč vrgli v ječo

književnika Unamuna, danes pa stiskajo roko fašistu Unamuni. Nekoč ste napisali: »Naši predniki so ustvarili Španijo z besedo, ne z mečem.« S tem ste opravičevali svojo opredelitev. Pa je prišel dan, ko ste svoje pezete, ki ste jih zaslužili z besedo, izročili v službo meču. Tudi jaz sem književnik in vem, da se ljudje boré za srečo istočasno tako z besedami, kakor z mečem. Ali mi se pri tem ne skrivamo za pesniške diskusije. Mi smo si izbrali svoje mesto v tej borbi. Neutralnih književnikov ni več. Oni, ki govori danes o »čisti« umetnosti, bo spuščal jutri svoj denar v krvavo generalsko roko. Mržnjo je težko pozabiti, kakor je težko pozabiti ljubezen. Vaš slučaj, Unamuno, ne bo pozabljen.

Vi svetujete predsedniku Azani, naj se ubije. Predsednik Azana pa bo ostal na svojem mestu, kakor stoji ves španski narod. Kakor mlada dekleta v Barceloni in starci v Andaluziji. Ne maram vam reči: »Ustrelite se, Unamuno!«, da bi se s tem iztrgala ena stran iz španske literature. Vi ste že izvršili samomor onega dne, ko ste začeli sodelovati z generalom Molom. Podobni ste Donu Quichotu. In sami ste skušali biti Don Quichote. Ko ste sedeli v pariški kavarni Rotondi, ste pozivali vso špansko mladino na boj proti generalom in jezuitom. Danes oni ubijajo špansko mladino s krogli, ki so jih kupili za vaše pezete. Ne, vi niste Don Quichote, niste niti Sancho Pansa. Vi ste eden izmed onih starih cinikov in sebičnežev, zaljubljenih samih vase, ki se naslanjajo, zroč iz svojega dvorca, kako zvesti hlapci bijejo nesrečnega viteza. (»Radnik«, 6. 36.)

Španski uporniki gredo na fronto. Ob strani župnik.

Eutanazija (smrt) je vedoma pozvročena smrt težko in neozdravljivo bolnih, da se jih reši velikih muk. Že dolgo priporočajo razni učenjaki, naj bi bila eutanazija v posebno težkih slučajih dovoljena, drugi se zopet temu protivijo, zlasti cerkveni krogi, češ, da bi to bilo samovoljno poseganje v ukrepe božje previdnosti. Po današnjih zakonih vseh držav, bi se težko pregrešil bodisi zdravnik ali kdorkoli, ki bi takemu revežu pomagal na oni svet, pa čeprav bi ga ta ne vem kako milo za to prosil. O takih procesih večkrat čitamo v časopisju. Pred kratkim je pa poslanec angleške delavske stranke, lord Ponsonbi, predložil angleški gornji zbornici zakonski predlog, po katerem naj bi se eutanazija legalizirala, seveda pod sledečimi zaščitnimi pogoji: kandidat, ki eutanazijo želi, mora imeti vsaj 21 let, to je, da je polnoleten in da je pri zdravi pameti (pri popolni zavesti). V prisotnosti dveh prič mora podpisati ali potrditi izjavo, da sam želi biti usmrčen, kar se ima zgoditi s sigurno, a za kandidata neobčutno in počasi delujočim uspavalnim sredstvom. Končna odločitev o dovolitvi

eutanazije naj bi bila pridržana posebni avtoriteti, ki jo določi minister narodnega zdravja, izvršiti jo pa sme samo poseben za to določen zdravnik.

Sprejem tega zakonskega načrta bi bilo veliko človekoljubno delo in mnogim nesrečnikom, ki jim ni več nobene pomoči, bi bile na lastno željo skrajšane strašne muke.

Noblova nagrada za mir za leto 1935 je bila priznana Carlu von Ossietzkyju. O njem smo našim čitateljem že poročali. Rojen 1887. je že pred vojno kot novinar izdajal pacifistično revijo »Der März«. Med svetovno vojno je od prvega do zadnjega dne prenašal kot prost vojak vse težave in strahote mednarodnega klanja na nemški fronti. To ga je še bolj utrdilo v pacifizmu. Po končani vojni je zopet začel v Hamburgu izdajati nek pacifistični list, potem pa je stopil v uredništvo »Berliner Volks-Zeitung«. Pomagal je ustanoviti mednarodno mirovno zvezo »Nie wieder Krieg«. Po smrti Siegfrida Jacobsona je prevzel uredništvo »Weltbühne«, organa strankarsko neodvisnih levičarjev. Tu je razvijal obču-

dovanja vredno novinarsko pacifistiško delavnost, ol sodelovanju rajnega Tucholskega. Radi nekega članka, v katerem je razkril nedovoljeno oboroževanje Nemčije, je bil radi veleizdaje obsojen na poldrugo leto ječe. O Božiču 1932 je bil amnestiran. Prijatelji so mu svetovali naj zapusti Nemčijo, kar pa ni hotel. Čez dva meseca ga je Hitler, ko je prišel na oblast, spet vrgel v ječo in pozneje v koncentracijsko talorišče, odkoder so ga šele pred par dnevi telesno strtega izpustili. Sedaj leži v nekem sanatoriju težko jetičen. Priznanje Ossietskega je moralna klofuta Hitlerju. Nemška vlada je zoper to protestirala.

Umrljivost med delavci v Nemčiji raste. »Reichsärzteblatt« piše, da se je umrljivost med člani bolniških blagajn v Nemčiji dvignilo od 13% v letu 1932, na 32% v letu 1935. Med svojci članov bolniških blagajn se je v istem času dvignila umrljivost od 15% na 40% bolujočih. Največ jih umira za jetiko. V prvem letu Hitlerjeve načrtne štiriletke je umrlo 200.000 ljudi več, kakor v treh prejšnjih letih skupaj. Slabo izpričevalo sedanje socijalne politike v Nemčiji.

LJUBIM

Aleksander Avdejenko — I. V. Vuk:

Mlad kovinar, strojnik v Magnitogorsku na Uralu, Aleksander Avdejenko, je napisal avtobiografski roman »Ljubim«. V tem romanu je pokazal na sijajen način napore mlade generacije, ki je postavila vse svoje sposobnosti v službo izgraditve boljsega in človeškega življenja. S tem romanom je postal Avdejenko eden izmed najboljših znanih mladih ruskih pisateljev. Njegovo delo je prevedeno na vse svetovne jezike. I. V.

... vsak praznik dobiva Lena in jaz po en dan dopusta, ki nama ga da sindikat. Dopust preživiva v sanatoriju v gorah na obali Vročega Jezera, s smrekovim gozdom okrašenim. Vsakokrat, ko greva, prihajam po Leno že ponoči. Prinašam cvetja. Z njim Leno, ko še spi, vso obsujem.

Po stepi hodiva v jutranjem zraku. Rosa je hladna. Lena je v svoji nežni obleki iz batista podobna svetlomodremu jutru.

Lena objema mojo glavo in skozi gube njene obleke čutim njeno toplo telo.

»Dragi prijatelji, lepo je življenje.«

Rojstvo sonca pozdravlja na visoki pečini. Lena me poučuje, kako naj zletim v jutranje jezero, ogrnjeno z modro meglo.

»Napni svoje mišice. Telo naj ti bode kakor kamen in zleti... Zdaj...«

Krepko sem se oprijel za tam stoječo prečko. Nagnil sem se naprej in na znak Lene sem se vrgel s pečine.

V vodi, ki mi je planila nasproti, sem videl betvico neba in gorovje, ki se je razgibalo v mojem skoku. A tam na obali zagledam Andrijuško Berislava in ujca Mišo.

Razgrebel sem vodo. Jezero se odpira in sprejema moje telo v svoje globine. S pečine se nagiblje Lena ter mi z rokami časti.

Ribiči sede s trnki, me gledajo in mi nekaj govore. Gotovo se z Leno vesele mojemu posrečenemu skoku.

Vzpenjam se po stezi na pečino. Mišičasti boki, od sonca ožgane prsi so vse v rosi. Lena položi svojo glavo na moje noge. Z ustnicami srka hladne kapljice. S svojimi toplimi prsti suši moje mišice in šepče, ne skrivajoča sijaj v svojih očeh:

»Šaša...« —

Zvečer je že, a še vedno sediva v gorovju. Že se vidi, kako se sveti Magnitogorska dolina, podobna zvezdnemu nebu. Žoltina železne tekočine obseva temne oblake, da se zdi kakor da izhaja pravo sonce. Luna naju obsipava s svojim belim dežjem.

Zelo dolgo sediva na pečinah... —

... vračava se v sanatorij, na obalo, na kateri vrvi ljudi. Ljudje se ustavljajo, gledajo zvedavo na naju, ko tesno objeta, prepojena sonca, s pojočimi očmi, korakava po obrežju.

Ko se posloviva, položi Lena svoje oble roke na moje lase in mi šepeta z zaprtimi očmi:

»Šaša, gotovo se ne bom smela več vzpenjati na pečine.«

Ne razumem.

Lena zakrije moje uho z lepimi ustnicami in šepeta:

»Dragi, ti ga moraš zelo ljubiti. Bolje ga moraš ljubiti, kakor ljubim mene.«

Zbežala je preko marmornih stopnic v ženski oddelek sanatorija.

Jaz pa se v svojem oddelku razgibljem, zavrtim se po sobi. Objamem ujca Mišo, mojega novega prijatelja Koljko Bogatirjeva, zid, posteljo, zrcalo. Radij sem zaprosil, naj utihne. Nato zbežim po sanatoriju, poiščem inženjerja Garbina, ki ima zlate zobe. Inženjer prime moje roke, jih stisne in govori, smejoč:

»Razumem, razumem. No le pojdi zdaj, pojdi spat.«

Avstrijski škof blagoslavlja motorizirano vojsko.

Dr. Hay, ameriški specialist za zdravljenje s pomočjo gladovanja, je bil uradno pozvan v Nemčijo, da bi učil prebivalstvo, kako bi lahko izhajalo z manj hrane.

Japonske izgube v Mandžuriji znašajo od začetka osvojevalne akcije v letu 1931, do danes 176.000 mrtvih vojakov in oficirjev. Točasno vzdržuje Japonska v Mandžuriji armado 300.000 mož.

Na Poljskem je letošnja jesen največ brezposelnih in sicer 700.000.

805 različnih barv more razločevati človeško oko. Tako je ugotovil francoski fizik Segi.

Lokomotivo s 4000 konjskimi silami so zgradili v Moskvi. Lahko prevozi 10.000 kilometrov, ne da bi ji bilo treba jemati vodo.

Ludwig Renn, znani nemški književnik, se prostovoljno bori v bojnih vrstah madridske vlade. Enako tudi sin angleškega ministra Chamberleina.

Nemško ministrstvo notranjih zadev je odročilo, da se morajo na vseh pismih ki se pošiljajo v inozemstvo, pisati imena krajev v nemški izgovorjavi: torej še vedno Marburg, Pettau, Cilli, Laibach, Agram in Belgrad, mesto Maribor, Ptuj, Celje, Ljubljana, Zagreb in Beograd. Kaj bi le bilo, če bi tudi mi začeli pisati Gradec, Dunaj, Solnograd, Inomost, Monakovo, Draždane, Frankobrod i. t. d.?

Ni bilo tako hudo

Nek list je poročal pred kratkim sledeče:

»Strašna železniška nesreča. Dn 10. t. m. okoli 23. ure je trčil na odprti progi pri Ochsenhausnu na Pruskem brzovlak iz Berlina v potniški vlak iz Bremena. Posledice so bile nepopisne. Naenkrat sta bila oba vlaka v plamenih in povsod so se razlegali obupni klici. Kmalu so prišli reševalci, ki so potegnili izpod razvalin razmesarjena in močno ožgana trupla. Med ponesrečenci sta bila žal dva frančiškanska potra, nadalje nek jezuitski pater in katoliški župnik iz Krähwinkla. Strašno smrt je našlo tudi 12 potnikov drugega razreda.«

Naslednjega dne pa je pisal isti list:

»Železniška nesreča pri Ochsenhausnu, o kateri smo poročali včeraj, ni bila zdaleko tako strašna kakor smo prvotno domnevali. Ponesrečila se nista namreč dva frančiškanska potra, temveč samo dva protestantska pastorja. Ponesrečeni mož k sreči ni bil jezuit, temveč le nek superintendent (protestantski škof). Župnik iz Krähwinkla je živ in zdrav. Smrt v plamenih pa je našel le nek vseučilišni profesor iz Filadelfije, ki ni imel prave vere. Umrlo tudi ni 12 potnikov drugega razreda, temveč samo 12 delavcev in državnih nameščencev, ki so se vozili v 3. razredu.«

Dr. Stachel:

Jurček Frnikula — petdesetletnik

Frnikula, sloviti lirik,
Pisatelj, humorist, satirik,
Historik, znanstvenik, jurist
In praktični kriminalist,
Odlični, dični, lični, mični,
Pravični strokovnjak justični,
Kosmopolit in poliglot,
Orjaški vitez Don Quixote,
Frnikula, šaljivi škratelj,
Dobričina in zvest prijatelj,
Poet in ljubljenec deklet,
Mladerič petdesetih let —
Svoj nimbus je te dni povečal,
Ker z Abrahamom se je srečal.
Don Juan od glave do štiflete
Je naš slovenski Mommsen, Goethe.

Zašel je Jurček salamenski
V »biografski leksikon slovenski«.
Za Jurčka pa vsakdanja Meka
Je »študijska biblioteka«.
On stare knjige prepisuje,
Iz njih »izvirne članke« kuje.
Na primer je »o kugi« pisal,
»Vprašanje židovstva« orisal,
»Kako so coprnice cvrli
Na ražnju ter nato požrli.«
»O službeni pragmatiki«
Je pisal v neki pratiki.
Celó za zagrebške »Koprive«
Je pisal zgodbiče šaljive.
Te zgodbe nove so zares;
Poznal jih je že Sophokles.

Naš Jurček splošni je talent,
Profesor, lektor in docent.
Na »ljudskih univerzah« slavnih
Predava o stvarih zabavnih.
Občinstvo mirno tam sedi
In med predavanjem zaspi.
Na koncu pa se vse oddahne
In Jurček jo v gostilno mahne.
Prijatelj Jurček, Ti si vzor
Za naš veseli Maribor,
Imaš na hrbtu križev pet,
Želimo Ti še mnogo let.
Ostani vedno zdrav in čil,
Šaljiv, dovtipen, kot si bil.
Sedaj ti kliče publika:
»Frnikula — hip! h'p! hura!«

Telefon

Najkoristnejša in najsijajnejša iznajdba današnjega časa je gotovo telefon. Človek sedi ali leži lepo doma na divanu, vrti številke in se pogovarja s prijatelji in znanci v Mariboru, Ptujju, Celju, Ljubljani ali kjer si že boji, ne da bi jih videl. Če se mu pa zdi vse skupaj prenemno, lahko vsak čas prekine pogovor. V trgovinah si naroči to in ono in dobi pojasnila v uradih in drugod, ne da bi zapustil hišo. Kdor ima telefon je tudi nobel gospod. Vpisan je v poseben imenik, ima lastno številko in se razlikuje tako od kmetavzov, delavcev, državnih nameščencev in druge vsakdanje druhali. Tako sem si zadnjič mislil in sklenil, da si nabavim nemudoma to prepotrebno in velevažno kulturno napravo. V trgovini sem dobil eleganten aparat, si dal napeljati v hišo žice, se javil pri poštnem, brzojavnem in telefonskem uradu ter napravil tako okoli 20.000 Din dolga. Plačal namreč nisem nič, ker se to ne spodobi za finega kavalirja in poštenega moža. No, slednjič je bil moj telefon gotov in dobil sem številko 2406. Bil sem vzhičen in v duhu sem že gledal, kako fino in udobno življenje me čaka. Sedel sem v sobi in čital v »Jutranjiku« velezanimivi roman »Krvava copata«. Naenkrat je zapel zvonec v telefonu. Snel sem slušalko in vprašal: »Halo! Tukaj Frnikula številka 2406, kdo tam?« Mislil sem namreč, da hoče z menoj govoriti kak dober prijatelj. »Oprostite, tukaj advokat dr. Kuhmaul. Hotel sem

poklicati Micko Potlačeno št. 2403, pa sem vjel napačno številko.« Jezno sem položil slušalko na aparat in se vtopil zopet v »Krvavo copata«. Ravno ko je hotel Rinaldini zabosti lepo Amalijo, se je oglasil telefon. Ravnatelj Putnika je vprašal trgovca Berdavsca, če mu naj rezervira sedež v avtu za Rogaško Slatino. Takoj nato je hotel vedeti dr. Reisausa, če je že šel urednik Ovsen v kavarno Central, profesor Kopriva pa, če je že dospel brzovlak iz Zagreba, ker pričakuje željno svojo taščo. Čez nekaj minut me kliče občinski politik Patlidžan. Misli, da sem župan in me nahruli, zakaj še nisem podrl pred dr. Reisausovo hišo vseh koštanjev, ki so mu radi svoje jezenske košatosti zadelali pogled na Kalvarijo. Les od dreves je zahteval za mariborski krematorij. Nisem se še prav pomiril, čujem nov glas: »Tukaj poslanec Hirš.« Drži me za advokata in mi radostno naznanja, da bo v nekaj dneh odpravil zakon o uvedbi sodišč dobrih ljudi. Tolaži me, da bodo take pravde tudi v bodoče v navzočnosti advokata radi pocenitve sodnih stroškov. Rekel sem mu samo, da je to njegova res najboljša misel. — Oglašili so se še pogrebni zavod, ravnateljstvo gimnazije in Planinsko društvo. »Primojkršenduš, aufbiks, prokleti telefon!«, sem kričal ves obupan. Zgrabila me je sveta jeza, tresel sem se po vsem telesu in že sem hotel treščiti mučilni aparat ob tla, da bi se razbil na tisoč kosov. V zad-

njem trenutku mi je šinila v glavo rešilna misel. Sklenil sem, da bom ugodil vsem in dal vsakemu odgovor, kakor se spodobi.

Nisem dolgo čakal. »Halo! Je tam primarij dr. Belič?« — »Jaz sem, kaj pa želite?« — »Gospod doktor, moja stara mati je dobila krče v želodcu. Kaj naj napravim?« — »Čisto enostavno. Zavežite ji usta in jo posadite nago v škap mrzle vode. Čez tri ure bodo bolečine zginile. Zbogom.«

Pet minut na to je zopet zapel zvonec. »Halo — tukaj klavnica. Je tam hotel Črni čuk?« — »Da.« — »Koliko mesa naj Vam pošljemo jutri?« »Zakoljite dva vola in šest prešičev. Pošljite še 50 kil kranjskih klobas, 20 kil šunke in če imate še kapune, race, fazane, čim več tem boljše.« — »Za božjo voljo, kaj pa hočete s to množino mesa?« — »Jutri pride siamski prestolonaslednik KOLONKURN in hoče dati v našem hotelu slavnostni banket. Povabljeni so škof, kanoniki, župan, občinski svetniki, zastopniki vseh civilnih in vojaških oblasti, Frnikula, dr. Stachel in drugi kulturni delavci. Veste, ti gospodje radi

dobro jedo in pijejo, posebno če jim plača kak siamski princ.«

Par minut pozneje je zopet pozvonilo. »Halo, tukaj policijska stražnica v Kurji ulici; je tam šef mestne policije?« — »Sem sam. Kaj pa se je zgodilo?« — »Peter Uzmovič je ukradel Janezu Debeloglavcu svinjo, katero pa smo že izsledili in jo vrnili lastniku. Ali naj napravimo ovadbo?« — »Aretirajte takoj Uzmoviča, ženo, otroke, starše, brate, sestre, sorodnike, znance, sosede — tako kakih 50 do 60 ljudi. Spravite jih vse skupaj še danes med uradnimi urami k državnemu pravniku in jim pokažite svinjo, ki ste jo izsledili in jo prignali na sodnijo.«

Taka pojasnila in navodila sem dal še uredništvu Politike, Lovskemu društvu, Francoskemu krožku, muzeju, Glasbeni matici, šolskim sestram, sreskemu načelstvu, mestnemu magistratu, 3 advokatom, 6 trgovcem in še par drugim. V mestu je nastala strašna zmešnjava. Ljudje so bili čisto neumni. Naslednjega dne je že ugotovila slavna policija, da je vse to zakrivil Jurček Frnikula. Takoj so mi zaplenili telefon in odstranili žice. Hvala bogu, sedaj imam zopet mir!

Nočna čuvaja Tine in Tone

Dr. Stachel:

(Srednjeveška zgodba.)

Poetovio = Ptuj, ti starodavno
In srednjeveško mesto slavno!
Naš Tine bil je v Ptujju nočni
Čuvaj in stražnik vsemogočni.
Večerni mrak se je pojavljal
In Tine službo je opravljal.
Laterno nosil je v levici
In helebardo pa v desnici.
Po mestu hodil je okrog,
Mogočno trobil je v svoj rog
In vsako nočno uro kasno
Meščanom je oznanjal glasno:
»Vi, purgarji, poslušajte:
Enajsta ura odbila je,
Na ogenj pazite in luč,
Če ne, bo vaša bajta pluč.«
Na glavnem trgu pa stoji
Nek voz dvovprežni lojterni,
Na vozu v polovnjaku fino
In jako pitno žlahtno vino.

Voznik poprej odšel je proč
Popivat v bližnji vinotoč.
Ko Tine voz in sod zagleda,
Strašansko žezen je seveda.
Pri sodu pipo on odpira
In vinsko kapljico požira.
Preveč se vina je nalezal,
Na zadnji del voza je zlezal
In tam je vinski sod objemal,
Nato se je voznik priplazil,
Čuvaja v temi ni opazil.
Voznik se je na voz podal,
Oba konjička je pognal.
Ob Dravi vozil je navzgor
Po glavni cesti v Maribor.
Pa Tine nič se ne zbudi,
Med celo vožnjo sladko spi.
Se voz je v mesto pripeljal,
Na glavnem trgu je obstal.
Nato voznik odšel je proč

Popivat v bližnji vinotoč.
Sedaj se Tine prebudi,
Spremembe se zavedal ni.
Z voza se splazil je na cesto
Misleč, da to je ptujsko mesto.
Po trgu hodil je okrog,
Mogočno trobil je v svoj rog, i
Zdaj Tone, mariborski nočni
Čuvaj in stražnik vsemogočni.
Na glavnem trgu se pojavlja,
Ker nočno službo tam opravlja.
Laterna, helebardin drog —
Mogočno Tone trobi v rog
In razglasi: »Poslušajte:
Že tretja ura odbila je.«
Tedaj pa Toneta prekine
Z mogočnim glasom ptujski Tine:
»Na ogenj pazite in luč,
Če ne, bo vaša bajta pluč.«

POLITIČNE NOVICE

Nova ruska ustava. Dne 25. novembra se je sestel poslednji kongres sovjetov, ki ima izključno nalogo, da osvoji novo rusko ustavo. Načrt nove ustave je bil predložen javni diskusiji že začetkom junija in te pravice se je tudi v polni meri poslužila: nad 400.000 javnih shodov, ki se jih je udeležilo nad 33 milijonov državljanov, se je bavilo s vprašanjem nove ustave. Do 10. novembra je bilo vposlanih nad 43.000 spreminjalnih predlogov od vseh mogočih korporacij in posameznikov. Največ teh predlogov se je tikalo § 125 nove ustave, ki jamči ruskim državljanom svobodo tiska, govora in združevanja in svobodo javnih manifestacij. Te pravice se jamčijo na ta način, da so državljanom na razpolago zaloge papirja, tiskarne, javne zgradbe in javni promet kakor tudi drugi materialni pripomočki. Zasebna lastnina je zagotovljena do višine, ki si jo more državljan pridobiti z lastnim delom, na kmetih pa toliko, kolikor more kmet z lastno družino obdelovati. Rusija ostane zveza federativnih republik. Vsi državljanji, tudi vojaki, imajo pasivno in aktivno volilno pravico, volitve se vrše direktno in tajno.

Samo lepi opomini ne bodo pomagali. Desničarsko časopisje poroča samo o barbarstvih, ki da jih počenjaajo vladni miličniki v španski državljanski vojni, o grozovitostih, ki jih vrše dan za dnem Francovi črnci, pa molče ko grob. V spominu so nam še poročila iz prvih dni te borbe, ko so Francovi fašisti zavzeli Badajoz, segnali prebivalstvo na glavni trg in ga hladnokrvno postrelili s strojnimi. Več tisoč moških, žensk in otrok. Isto poročila sedaj nek angleški inženjer, ki je bil zaposlen v angleških rudnikih Rio Tinto v jugozapadnem delu Španije. Po zavzetju tega kraja so Francove tolpe postrelje 1500 rudarjev, med njimi nad 100 žen. In Madrid, ta lepi Madrid, z milijon prebivalcev, je danes napol v ruševinah, ki pod njimi razpadajo trupla nedolžnega civilnega prebivalstva, žen in otrok, medtem ko ostali gladi ginejo. In taki ljudje si še drznejo trditi, da branijo špansko kulturo pred boljševiškim barbarstvom?! Je kaj čudnega, če se španski delovni narod brani in vrača zob za zob? Kdo pa je začel to morijo? Tu bi si mednarodni humanisti lahko prihranili lepe opomine, naj bi se izogibali grozovitosti. Naj bi se poslužili bolj učinkovitih sredstev, ampak proti tistim, ki so s temi strahotami začeli.

G O S P O D A R S T V O

Najboljša žetev odkar Jugoslavija obstoji je bila letos v naši državi: v Bački, Banatu in v Vojvodini so v skrbel, kam bi s tolikšnimi množinami pšenice. Istočasno se je pa po naših mestih kruh podražil, kar utemeljujejo peki s tem, da je cena moki poskočila za 70 papra pri kilogramu.

V dunajskem listu »Die Börse« poroča dopisnik iz Budimpešte, da se ogrska vlada zelo »boji« rekordne žetve in že sedaj podvzema potrebne korake za tak slučaj, kakor je bil na primer leta 1933, ko je obila žetev ogrozila življenjski standard ogrskih poljedelcev, (čitaj: magnatov-veleposestnikov.)

Na Čehoslovaškem so lansko leto 60.000 stotov pšenice »preveč« pridelali in sedaj se živahno posvetujejo, kam bi s tem prebitkom. K temu vprašanju se je letos v »Prager Tagblattu« predsednik nemške sekcije gospodarskega sveta, Windirsch-Reichenberg tako-le izrazil: »Izgledi za letošnja žetev so nad vse ugodni. Z vsemi vrstami žitaric se ne bo krilo samo domačih potreb, temveč bodo rezervne zaloge še nadalje naraščale. S tem nam pa narašča tudi »skrb«, kako bomo vnovčili prebitke.«

Torej če je narava tako dourotljiva, da dá ljudem dosti kruha, povzroča to gospodarskim politikom skrb. Raje puste cele družine stradati, kakor da bi znižali cene. Tak je današnji družabni red, ki temelji na dobičku

Spolna izrabljanje deklet

Današnje neugodne gospodarske razmere onemogočajo večini mladih ljudi sklepanje zakona takrat, ko dozore, ko torej zadobi v njih spolni nagon svojo končno obliko, za katero je značilna želja po telesni združitvi z drugo-spolno osebo. Ta doba nastopi različno, ravna se po večji ali manjši meri prirojene spolne živahnosti, po vzgoji družabnem položaju, priliki, ki dela tatu in po raznih drugih okoliščinah. Običajno pade v dobo med 16. in 20. življenjskim letom, pri nekaterih nastopi prej, pri drugih pozneje. Zakon pa sklene večina ljudi dobrih deset let pozneje, navadno ne pred 26. življenjskim letom, kvečjemu še pozneje.

Od prebuditve spolnega nagona do sklenitve zakona preteče torej v današnjih prilikah 10—15 let. To dobo izpolnjujejo mladi ljudje kaj različno. Eni skušajo pretvoriti spolni nagon v druge sile, sublimirajo ga v socialnem, poklicnem, umetniškem, znanstvenem ali sportnem udejstvovanju, dočim se mu drugi predajajo brez odpora. V tem, kako zadošča moška mladina pred zakonom svojemu spolnemu nagonu, lahko tudi jasno opazujemo razredno nasprotstvo in vidimo spet eno socialno krivico več.

Delavec in tudi kmečki fant si navadno izbereta dekle iz svojih krogov, pri katerem imata že v naprej bolj ali manj določen cilj, poročiti se pozneje, ko bo čas za to in če se pozneje to ne zgodi, ker se razmere ali volja spremeni, v začetku je vendar obstojal namen za zakon.

Moški meščanskih krogov pa si za uteho spolnega nagona pred zakonom skoraj nikoli ne izberejo dekleta svojih krogov, deloma zato, ker se nočejo tako zgodaj vezati, ker se hočejo čim pozneje in čim bolj ugodno poročiti.

Zato izrablja meščanski moški za uteho strasti proletarska dekleta. Ogromne legije stenotipistk, prodajalk, delavk, skromnih uradnic in drugih takih deklet so še danes, ko toliko govorimo o enakopravnosti žene, samo predmet za uteho slasti moškim iz vseh krogov. Za par ur prijetne družbe, za pokroviteljstvo v službi, za majhen dar se mora pustiti tako dekle spolno izrabljati in nikogar ni, ki bi ji odprl oči. Mnogo krivde je tudi v tem, ker so vsa ta dekleta v razrednem oziru tako topa in nezavedna. Če so le malo lepše oblečena, se že prištevajo k meščanstvu in nočejo nič več slišati o tem, da so proletarska dekleta, da je njihovo mesto pri proletariatu, da se morajo z delavcem ramo ob rami boriti za lepšo in pravičnejšo bodočnost. Prebuditi razredno zavest vseh teh deklet, odpreti jim oči in pridobiti jih za delavsko stvar, je ena najvažnejših nalog sleherne ženske.

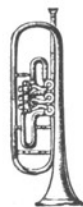
Meščanski moški zlorablja proletarsko dekle v spolnem oziru bodisi potom prostitucije, bodisi potom razmerja. S prostitucijo si sam notranje največ škodi, saj okrne vsa njegova duševnost. Sprostitev spolne napetosti sama na sebi ne more nikoli zadovoljiti kulturnega človeka, z golo uteho slasti je zadovoljen samo otrok in divjak. Kulturni človek pa rabi za popolno spolno uzadovoljitev vso dolgo lestev duševnega dogajanja: dopadenje, spoznavanje, ljubezen, snubitev, strast, spočetje otroka, njega rojstvo in

skupno vzgajanje. Kdor pa loči vso to nedeljivo celoto in iztrga iz nje samo osrednji del, golo strast, kdor se navadi, uporabljati kčerkice in sestre drugih moških kot stvari, postane nujno nesocialen človek in ne bo našel nikoli več pravega razmerja do soljudi. Prostitucija nosi tudi največ krivde na tem, da so spolne bolezni tako zelo razširjene. Ker se spolne bolezni lahko razširjajo samo na ta način, da občuje zdrav človek s spolno bolnim, od katerega nalezne bolezen, kmalu nato pa spet z zdravim, na katerega prenese bolezen, lahko iz tega sklepamo, kako strahotno veliko je še vedno število onih ljudi, ki so v stanu, doživljati najožjo telesno in duševno združitve s sočlovekom približno istočasno ali vsaj kmalu zaporedoma z dvema različnima osebamama.

Druga vrsta spolnega izrabljanja proletarskih deklet je takozvano razmerje, ki traja včasih daljšo, včasih krajšo dobo. Pri tem je stvar v toliko boljša, da je mogoče uredničenje vse prve polovice ljubezenskega dogajanja, od dopadenja nad drugim in njega spoznavanja do ljubezni in strasti. Ker pa odpade vsa druga polovica, kajti kot sad razmerja ne sme zrasti otrok, tudi razmerje kulturnega človeka ne izpolnjuje. Včasih pomeni razmerje še večje zlo kakor prostitucija, ako se namreč pri dekletu razvije prava ljubezen, tako da pomeni konec razmerja za njo hudo rano. Brez ljubezni pa je razmerje samo boljša vrsta prostitucije.

Mnogi vidijo rešitev iz vseh teh nevšečnosti edino v čim bolj zgodnjem zakonu. Nekateri so za to, da naj bo že ta zgodnji zakon trajen, drugi so za uvedbo takega zakona, ki se ga da po gotovi dobi lahko ločiti. Zakon sam na sebi bržkone ne bo nikoli pomenil rešitve iz vseh spolnih težav, niti najbolj zgoden zakon ne, ki je pa itak v današnjih ekonomskih prilikah po večini onemogočen. Vsaka človeška osebnost je omejena in zato ne združuje noben zakonski drug vseh zaželjenih lastnosti. Zrel človek se tega zaveda in računa s tem, da pomeni vsak zakon v tem ali onem oziru odpoved, medtem ko bo naprtil nezrel človek odgovornost za vse pomanjkljivosti svoje-

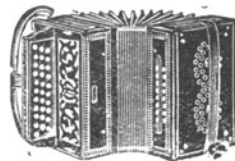
Direktno iz tvornice

odn. tvorniškog skladišča
kupujete izredno poceni,
kakor:

harmonike	od . Din 59—	naprej
trombe	· · · · ·	570—
tambure	· · · · ·	60—
klarinete	· · · · ·	142—
gitare	· · · · ·	128—

kromatične in klavir harmonike ter
vsa ostala glasbila v veliki izbiri
Zahtevajte brezplačni cenik!

MEINEL & HEROLD
d. z o. z., tvornice glasbil, Maribor štev. 402

mu drugo, ga mučil in poniževal, končno pa bo prelomil zakon z bitjem, ki ima ravno pogrešano lastnost v izraziti meri. Zato ni čuda, če je večina zgodnjih zakonov nesrečnih, zato je tudi lahko za celo življenjsko pot človekovo usodepolno, ako se s trajnim zakonom prezgodaj veže.

Edina rešitev, ki je za vse sprejemljiva in pravična tudi proletarskim dekletom, je v tem, da vzgoja vsakogar nauči, da se je treba v okvirju današnje kulture zbrati, da se ne sme vedno slepo slediti spolnemu nagonu. Kdor pa tega ne zmore, ne sme zlorabljeni proletarskih deklet v uteho svoje strasti in jih potem odvreči kot izžete citrone, ampak mora prevzeti pošteno tudi vso odgovornost. Za ljubezensko dogajanje si mora zbrati vedno tako družico, o kateri vsaj tedaj smatra, da bi lahko z njo preživel vse življenje.

Praktična oprema naših stanovanj

Skoraj vsi živimo v stanovanjih, ki so mnogo premajhna za naše potrebe in zato tudi navadno prenatrpana z raznim pohištvom, zlasti s posteljami in omarami. Kljub temu pa je pogosto potrebno, nabaviti kak nov komad pohištva, za kar pa navadno ni denarja. V takem slučaju je najbolje, biti sam svoje sreče kovač in se lotiti dela. Iz starih desk in zabojev, iz nekaj metrov rožastega blaga, iz nekaj belega ali svetlobarvnega laka lahko napravimo prav lične komade pohištva, za kar prinašamo spodaj nekaj navodil. Mož ali odrastli sinovi so lahko pri tem gospodinji v izdatno pomoč in ji odvzamejo vsa ona dela, kjer so spretnejši. Radi bodo to storili, ako jih bo gospodinja za to na lep način naprosila, posebno še, če jih bo čakala še kaka dejanska nagrada, boljša večerija ali kaj podobnega.

Prav tako lahko pogosto s prav malenkostnimi izdatki osvežimo pohištvo in olepšamo naš dom. Kolikokrat stoji v kuhinji ali sobi pohištvo, ki je zmetano iz vseh vetrov skupaj, vsak komad ima drugo barvo in obliko, ogli so obtočeni itd. Samo malo volje je treba, par ur dela, pa tudi, da si prilranimo kak nepotreben izdelek in si zato kupimo potrebno polituro ali lak, ako je pohištvo iz mehkega lesa. Z malenkostnim trudom dosežemo, da bo pohištvo kakor prenovljeno in bo imela vsa družina z njim največje veselje.

Ker smo tako na tesnem, spijo pogosto tudi take osebe v isti sobi skupaj, ki bi rabile že vsaka svoj prostor za spanje in sploh za bivanje. V takem slučaju si prav lahko pomagamo. V kleti stoji par lat, ki so nam samo v napotje. Iz njih napravimo štiri velike vsaj 1—1½ m visoke okvirje za špansko steno in jih pritrdimo enega k drugemu tako, da so gibljivi. Prevlečemo jih s kakim vzorčastim cenenim blagom na obeh straneh in španska stena je gotova. Na notranjo stran zgoraj še lahko pribijemo žreblice, kar je zelo praktično, ker lahko na ta način skrijemo razne obleke, cunje, brisačo itd.

Če se v družini nakopiči razna ponošena obleka in ni denarja za novo omaro, v omaro k boljšim stvarim jih pa tudi nočemo dati, si

V kakšni obliki se to dogaja, je končno vseeno. Pri nas zavzema obliko svobodne ljubezni, odkar so spremenjene gospodarske razmere in poklicna izobrazba postavile dekleta fantom ob stran kot enakovredne tovarišice. V zvezi s tem je tudi razumljiv pojav, da prostitucija polagoma zgineva. Po drugod, n. pr. v Rusiji pa mladim ljudem ni težko legalizirati svoje ljubezensko dogajanje v obliki zakona, ker je radi olajšane ločitve še vedno možna pot nazaj. Na sličen način so poskušali pred leti v Ameriki rešiti to vprašanje, ko so priporočali takozvani zakon na poizkušnjo oziroma tovariški zakon. Kako bo bodočnost rešila to vprašanje pri nas, še ne vemo. Za proletarski razred, za proletarska dekleta, pa bo gotovo vsaka rešitev boljša kot današnje stanje.

lahko pomagamo, če imamo doma tri večje deske. Dve postavimo navpično, tretjo pa pritrdimo nad njima kakor za omaro. Tik pod njo teče od ene navpične deske do druge drog, na katerega obesimo držala z oblekami. Sprednjo ploskev prekrijemo s kako lično zaveso, nato pa še vse tri deske prebarvamo in zasilna omara je gotova. Spodaj lahko pritrdimo še kako desko kot polico za čevlje itd.

Če pritrdimo v kotu trioglato desko približno v višini 1 m, že lahko dobimo umivalno mizico. Na polico postavimo skledo in vrč, prostor pod njo pa zakrijemo z zaveso in postavimo sem notri škaif ali vedro.

Velike in močne zaboje lahko obrnemo tako, da gleda odprtina v sobo. Če je tak zaboj lično prebarvan in ima spredaj kako rožasto zaveso, lahko dobro služi otrokom, da spravijo sem notri svoje igranje, knjige itd. Tako imajo vsaj svoj prostorček, kjer lahko nemoteno gospodujejo in potem tudi ne bodo puščali svojih reči povsod po sobi, vsem drugim v napoto.

V starih hišah je pod okni včasih velik prostor, katerega lahko dobro izrabimo. Dve navpični deski, dve ali po potrebi še več vodoravnih desk, vse primerno prebarvane, spredaj po potrebi zaveso, pa imamo stojalo za knjige, čevlje itd.

V podstrešnih sobah pogosto zelo moti tramovje. Lahko ga pa tako priredimo, da bo sobi še celo v svojevrsten okras. Predvsem je treba posamezne trame z oljnato barvo prebarvati. Potem jih pa lahko na različne načine uporabimo. Tako sem n. pr. nekje videla, da so okoli trama napravili nekakšen četverooglat divan. Uporabili so zato štiri močne kole, kateri so služili kot noge. Preko njih so bile okoli trama položene štiri močne deske, ki so bile zgoraj tapcirane, tako da se je lahko na vseh štirih straneh trama prav prijetno sedelo.

Danes, ko je vsak vesel, če mu ni treba kaj novega kupiti, si lahko na take načine marsikdaj in marsikje pomagamo ter si tako ustvarimo s skromnimi sredstvi prijeten dom, ki bo vsej družini v veselje.

Ž E N S K O R A Z N O

Postelje ne ob zunanji steni! Gospodinje žal vse premalo mislijo na to, kako škodljivo je, če stoji postelja ob zunanji steni. Skozi steno piha vedno veter, da si ga ne čutimo in skozi vso noč je izpostavljeno telo škodljivemu vplivu vetra, kar je posebno nevarno v zimskem času, pa tudi jeseni in pomladi. Če kdo leži dalje časa, morda celo par let, vedno z isto stranjo ob zunanji steni, bo kmalu čutil na isti polovici svojega telesa kako neprijetno posledico. Prehladi vseh vrst, revmatizem, išias, vnetje ali vsaj prehlad maternice, vnetje rebrne mreže, vnetje srednjega ušesa, katar v nosu in grlu, vse take bolezni, katere si človek nakoplje, da sam ne ve kedar in o katerih potem zaman ugiblje, kje jih je staknil, skoraj

vse so posledice tega ležanja ob zunanji steni. Zlasti nevarna je severna stena. Zato naj gospodinje uredi spalnico tako, da so ob zunanji stenah omare in drugo pohištvo, postelje pa ob takih stenah, ki se držijo drugih, toplih prostorov, najboljše ob kuhinjski steni. Najbolj primerna lega za postelje je z zgornjo stranjo proti steni, kakor postavimo zakonske postelje, ker je človek na ta način najbolj zavarovan pred mrzlo sapo. Tudi postelje otrok lahko mati na ta način postavi skupaj, tako da spita n. pr. dve deklici ali dva dečka v takih posteljah. Ako pa iz kakršnegakoli vzroka ne gre drugače in mora stati postelja ob zunanji steni, se je treba zavarovati z leseno steno, katero lahko zbije gospodar sam iz desk in lično prebarva ali pa prekrije s po-grinjalom. Pregrinjalo samo na steni pa se-

veda prav nič ne pomaga, ker piha sapa nemoteno skozi. Razen tega pa je treba zlasti glavo še posebej zavarovati s tem, da položimo blazino ob steno, da se izognemo vsaj prehladom glave, ki se bodo pojavili morda šele v poznejših letih, ki pa imajo svoj začetek v taki nepravilni legi ponoči.

Poceni punč za Silvestrovanje. Če praznuje družina Silvestrov večer doma, ji naj napravi gospodinja veselje in ji naj skuha punč, zraven pa še doda kako drobno pivico. V sledečem prinašamo cenen recept za punč. Skuhaj 1½ l precej močnega čaja in ga pusti nekaj časa stati, da postane nekoliko rujav. Nato ga precedi ter dodaj sok dveh citron, sok dveh oranž, kozarec ruma in 30 dkg sladkorja. Ta punč je treba takoj dati na mizo.

ŽENA KORAKA

(Anka Kranjčec — O. P.)

Posebno danes, v času, ko ekonomska kriza in vedno večja vojna nevarnost pritiska celi svet, se tudi pri nas prebujata žena k odporu. Ona zahteva pravico sodelovanja v reševanju vseh življenjskih vprašanj, pravico ugovaranja, kadar se kroji njena usoda ter usoda njenih sinov. O tem pričajo neštествilni sestanki in zborovanja v deželi in tudi njeno zavzemanje v vseh gibanjih za svobodo in pravico, ramo ob rami z mošči. Splošno je znano, kako je žena tlačena v današnji družbi, kako krivičen je njen položaj. Ona, ki poleg svoje profesije in hišnih del mora roditi in odgajati novo generacijo, torej nosi dvojno težo in dvojne dolžnosti, ima pa le polovične pravice. Kmečka žena in gospodinja, katero po besedah ene njene sodruzičice delavke dela od zore do mraka, nima pravice odločevanja z lastnino, katero si pridobiva skupno z možem, niti pravice si obdržati svoje otroke pri sebi v slučaju ločitve.

Delavka, katera pri tričetrtinski plači moža zastruplja svoje zdravje in zdravje potomcev v nehigijenskih delavnicah, nima kje dobiti svojega otroka, nima pravice sodelovanja v političnem življenju, da dvigne svoj glas v obrambo tega otroka in lastne eksistence. Zraven neznoznega pritiska, katerega podnaša kot pripadnica svojega razreda, je žena delavka brez pravice tudi kot spol.

Proti vsem tem krivicam vstaja danes žena, v kolikor še ni čisto dotolčena ali uspavana s pobožnimi odgovorami. Na njeni poti k osvobojenju, v njenem boju za boljše in bolj človeške pogoje ji grozijo nevarnosti raznih zablod in oddaljevanja od edine prave poti. Po pravici zagrenjena ali nezavedna žena bo v drugem spolu videla svojega največjega sovražnika — v možu kot v svojem najbližjem tlačitelju. Tako se je zgodilo, da so prvi boji za volilno pravico (na Angleškem sutradžete koncem prejšnjega stoletja) večkrat dobili obliko boja spolov. Starejši feminizem (žensko gibanje) še ni poznal prave vzroke izkoriščanja žene in njene delovne moči v svrhu pritiska na mezde moških, niti je poznal prave povzročitelje, kateri so preprečevali, da se ta položaj spremeni. Obstoje žene, katere še danes ne vedo, da bojna fronta ne deli ljudi po spolu, niti rasah, kakor bi to hoteli fašisti dokazati z namenom, da raztepejo zedinjene moči vseh potlačenih ženi in mož. Kakšna je bila posledica zablode in neorijentiranosti feministin? V nekaterih državah so si žene priborile volilno pravico, dosegle so gotova izboljšanja in olajšanja, ali je v glavnem socialni red in po temu zunanja politika — politika vonj in nacionalnega tlačenja — ostala ista. V hitlerjevi Nemčiji so žene s svojimi glasovi precej prispevale k temu, da je fašistični režim prišel na oblast, ravno tako so v Španiji žene pripomogle zmagi klerofašizma. Slično je bilo tudi v Avstriji.

Kaj se da iz tega zaključiti? Mar žene niso sposobne presojanja politične situacije? Mar ti primeri ne govore to, da žena ni sposobna se koristiti s političnimi pravicami? Ne, ti primeri nam dovolj jasno govore, da so še v mnogih državah žene nezrele, nepresvetlene in neorijentirane, ter da se držijo nasvetov svojih dosedanjih voditeljev in učiteljev: duhovščine ali pa močno blesteče fašistične propagande. Na poti do njenega osvobođenja stoji pred ženo njen sovražnik, kateri je istočasno sovražnik vseh tlačjenih, s svojimi pomagači, fašizmom in klerikalizmom, kateri hočejo ta silen naval dolgo tlačene energije zaustaviti, da si jo napeljejo na svoje mline.

Kaj nudi ženi klerikalizem, katoliška cerkev? Cerkev sicer priznava ženino trpljenje, ali namesto da ženo podpre v vstvarjanju boljših življenjskih pogojev, veliča cerkev pogosto ženino žrtvovanje, obljublja jo za nagrado krono večnega življenja na drugem svetu. Podoba matere božje mučenice, katera brez razumevanja ali v pokorni veri gleda trpljenje svojega sina — to je krščanski ideal žene, a ne žená, odločnih in zavedajočih se ciljev, za katere se borijo njih otroci.

Cerkvene organizacije so bile stoletja edine ženske družbe, v katere so možje puščali svoje žene. Vedeli so, da se jim bodo povrnila pokorne in pripravljene sprejeti na sebe breme. Te družbe so nudile ženam namesto prosvete, malenkost cenene romantike in lepote, katera jim je pripomogla k temu, da pozabijo za kratek čas

kruto resnico, proti kateri bi se imele boriti, in jih uspavala v svetu neresničnih sanj in nebeških povesti. (Orglje, podobice z lepimi mladimi svetniki in angeljskimi otroci). Ali cerkev se ni zadovoljila z omamljanjem in uspavanjem, marveč je poleg tega pa še kako aktivno hujskala proti vsakemu političnemu in kulturnemu napredku in je potom žen imela velik vpliv na moža in sinove. Le redko-

*Ne samo
radi užitka...*

Kar zdravnik svetuje, to človek rad stori, saj gre vendar za največjo človeško dobroto, za zdravje. Zdravnik priporoča Kneippovo sladno kavo! Ubagajte ga tudi na to stran in pijte ne samo zaradi užitka, ampak tudi zaradi svojega zdravja okusno

**Kneippovo
sladna kava**

kaj se je resnično zavzemala za obrambo pravih ljudskih in ženskih interesov za socialno pravico in svetovni mir. Na kraju je vendar cerkev vedno blagoslovljala orožje v vojnah. Od križarskih vojn pa do vojne v Abesiniji. Vlogo, ki jo cerkev, zaščitnica tlačjenih, igra v državljanski vojni v Španiji, tudi ni prijazna bednemu ljudstvu.

Kaj obljublja in kaj nudi ženi fašizem? Nemški in italijanski fašisti so obljubljali ženi povrnjenje njenega ženskega dostojanstva in zaščito v krilu obitelji; in so jo opet postavili pod varuštvo moža in družine, da bi se lahko posvetila svoji najvažnejši nalogi — rojstvu in odgoji otrok. Cilj teh obljub je, da žene izločijo ali vsaj potisnejo iz gospodarskega življenja, in namesto njih postavijo moške, da tako zmanjšajo brezposelnost. Žene so odpravili nazaj k družini ali jim niso dali možnosti izdrževanja tega družinskega življenja, iz katerega niso žene samovoljno odšle, temveč so bile na to prisiljene vsled potrebe, da tudi one pripomorejo, ker plača moža ni bila dovoljna za vzdrževanje obitelji. Kako izgleda to novo dostojanstvo? V Hitlerjevi Nemčiji zapirajo žene političnih beguncev kot talce v koncentracijska taborišča, obsojajo žene, osumljene veleiz-

daje, na smrt s sekiro, vodijo mlade deklice po ulicah v sramotni povorki zaradi odnošajev z moškimi druge rase, kakor je to bilo v srednjem veku. Postoje nacional-socialistični ideologi, kateri so predlagali razdelitev žen na »soproge« in »vojaške deklice«. Te zadnje naj bi služile vojakom za razvedrilo, med tem ko imajo prve nalogo čuvati družinsko ognjišče, čistost krvi, seveda tudi lastnino. Po teorijah nacionalsocialistov je vzvišena naloga žene-matere v tem, da rodi čimveč otrok. Otroci dobivajo svojo vrednost samo po tem, če so sposobni vojaki, t. j. pripravnici cilji za topovske krogle. V kolikor niso dovolj močni in sposobni, je treba da jih mati pripravi za nož sterilizatorja.

Do konca leta 1934. je po posebnem sodišču za očuvanje rase v Nemčiji bilo sterilizirano (operativnim potom onemogočena plodnost) 27.950 žen z izgovorom, da so v pogledu rase »manjvredne« in zaradi tega nevarne za kvaliteto potomstva. Če bi se tudi ta malovrednost dala znanstveno dokazati, je ona odvisna po mišljenju učenjakov mnogo bolj od načina življenja kakor od nasledstvenih osobin o manjvredni krvi. Od teh žen umira 5 odst., torej okoli 1.400, med tem ko so druge pretrpele težke duševne muke in izpremembe.

Taka je usoda žen v Hitlerjevi Nemčiji. A usoda otrok, kateri so že od ranih dni uvrščeni v vojaško-fašistične organizacije? Ginevanje med bodlikavo žico, počasno dušenje vsled razpada pljuč po dejstvomovanju strupenih plinov, hromost, slepota in gnitje v neznanih grobih.

Žene morajo vedeti, da fašizem pomeni vojno. Italija je to že dokazala, ali Nemčija bo to še strašnejše dokazala, ne bode je li v zadnjem hipu preprečila zedinjena ali ne po spolih in rasah razcepjena fronta vseh naprednih narodov. Žena poleg vse svoje sile, požrtvovalnosti in samozatajevanja se še ni dosedaj pokazala dovolj aktivna in odločna v boju proti vojni. One, ki so najhujše prizadete pri vojnih strahotah, one, katerim se jemljejo in mučijo sinovi, katere so tako težko odhranile, one, ki podnašajo najtežje posledice pomanjkanja in opustošenja, so smatrale, da je vojna potrebno zlo.

Silvestrovi kolački k punču. V ¼ l mleka daj 5 dkg masti ali masla in 20 dkg sladkorja, pusti vse skupaj zavreti nato pa daj na hladno. Ko se ohladi, primešaj 35 dkg moke, 10 dkg zmletih ali narezanih orehov ali mandeljev, 1 malo kavino žlico cimta, 1 malo kavino žlico zmletih klinčkov in 1 celo jajce. Končno vmešaj še 1 zavitek pecilnega praška, vlij to gosto zmes na dobro pomazano pekač za prst debelo in porini v vročo pečico. Ko je pečeno, razreži na štirioglate kolačke. To pecivo je prav poceni, izdatno in okusno.

K N J I Ž E V N O S T

Dr. Travner 50-letnik. Marljivi sotrudnik humorističnega dela »Svobode« dr. Travner je stopil ta mesec v 50. leto. Izražamo mu tople čestitke z željo, da svojih mladeniških 5 križev podvoji. V humorističnem delu mu poje slavo v tej številki znani dr. Stachel.

Naše gledališke odre in njihove voditelje opozarjamo na novo dramatizacijo Jurčičevih »Rokovnjačev«, ki so izšli v priredbi Ferda Delaka pri založbi »Naš oder« v Ljubljani, Gajeva ul. 8. Odri, ki si nabavijo 15 izvodov »Rokovnjačev« za ceno Din 250.—, so oproščeni vseh avtorskih dajatev za uprizoritev tega dela. V novi Delakovi dramatizaciji so Jurčičevi »Rokovnjači« popolnoma novo, sodobnemu odru odgovarjajoče močno dramatično delo, ki bo pri občinstvu gotovo našlo popolno razumevanje in močan odmev. Posamezni izvod stane Din 20.—.

Velik delavsko-kmečki koledar za l. 1937 izdajo v kratkem hrvaški delavci v Zagrebu. Vseboval bo na 200 straneh veliko število prispevkov delavskih esejistov, pripovednikov in pesnikov in mnogo slik na solidnem papirju. Čim več bo naročnikov, tem lepša bo knjiga. Stal bo en izvod samo

10 Din in se naroča s pošto položnico na št. 39.678 in naslov »Odjek« — Zagreb, Meduličeva 19-1.

Tudi v slovenski književnosti se je začelo svitati. Razen nekaterih del Seliškarja, Krefta, Cerkvénika in Kača se v povojni dobi nismo mogli pohvaliti z izrazito socialno pripovedno literaturo. Zadnji čas pa obeta tudi v tem preokret na bolje; dobili smo nekaj dobrih socialnih romanov, kakor Krajncovo »Os življenja« in »Zalesje se prebujajo« in Ingoličeve »Lukarje«. Oba obravnavata predvsem odnos našega človeka do zemlje, naše agrarno vprašanje, a to na način, ki res zasluži priznanje in nas utrjuje v veri, da naša književnost vendar ne bo ostala brezplodna. Ingolič pripravlja spet nov roman »Splavarji«, dosedaj še popolnoma neobdelano polje. Kdo nam bo napisal roman našega industrijskega proletarijata? Rudarski roman »Slučaj Kumberger« od Toneta Mačka je še v rokopisu.

Na tleh
čepi zahrbtni
strelec

Delavka kot najnaprednejša žena mora vedeti in da podučiti tudi svoje sestre, kako nastaja vojna. Vojna ni prirodna katastrofa, kakor potresi ali suša, temveč je vojna delo ljudi.

Delavka se mora kot prva boriti za vse pravice žena, za pravice vseh ljudi, za mir in proti vojni in fašizmu, kateri pripravlja vojno. Istočasno mora svojim sestram odpirati oči, da spoznajo, na kateri strani je pravi napredek, prava garancija za mir in prava pot k osvoboditvi žen in vseh narodov in ljudstva, da ne nasedajo donečim frazam in pobožnim lažem fašizma in kerofašizma.

Spretno roke.
Ako naj uspe, mora
sodelovati tudi glava —
svetla glava na
Dr. Oetker-jevem
pecilnem prašku!

»Radnik«, organ razrednega delavskega strokovnega pokreta (URSS-a) za Hrvatsko in Slavonijo, ki smo o njem že poročali ob početku njegovega izhajanja, je nedvomno po svoji oblikovni ureditvi, kakor tudi po vsebini danes najboljši delavski list v državi. Poleg dobrih načelnih uvodnikov in strokovnih poročil prinaša tudi informativne članke o splošni politični situaciji v svetu in celo stran drobnih epizod in značilnih svetovnih dogodkov, s čemer se delavcu popolnoma nadomesti drag meščanski dnevnik. Poleg tega ima pa na svojih osmih straneh še vedno dovolj prostora za razna kulturna in književna poročila, podlistke in pesmi delavskih pesnikov, tudi slovenskih: objavil je dosedaj pesmi Franceta Kozarja, Toneta Čufarja, Iv. Vučka in Čulkovskega. Posebno pažljivo zasluži hrvaški delavski pesnik Čedomir Minderovič, katerega pesmi silno vplivajo. Sourednik lista Vilko Ivanuša je priobčil članke o Ivanu Cankarju, Maksimu Gorkemu, Bratku Kreftu, eno lastno in več iz svetovne literature prevedenih črtic v podlistku. Stane mesečno samo 4 dinarje in se naroča Zagreb, Haulikova 10-IV.

Za jesen in zimo!

990.-
340.-
440.-
490.-

Kvaliteta odločuje

pri nakupu naših površnikov. Vsak površnik ima svojo 100% vrednost! Izvolite se pripraviti tudi Vi, milostljiva, o kakovosti in dovršenosti našega kroja.

TIVAR obleke

Arterioskleroza

Poapnenje žil se imenuje pojav, ko pričene izrabljene krvne žile postajajo trde, krhke in neelastične. Tako se srce mora vedno bolj napolniti, da zamore kri pogonjati skozi žile. Vsled tega se poveča tudi krvni tlak. Če je proces že toliko napredoval, lahko krhke žile (arterije) tudi počijo. Ta pojav se imenuje kap.

Vzroki poapnenja žil so različni: slaba sestava krvi, motnje v prebavi, zaprtje, prekomerno uživanje alkohola, zastrupljenje krvi vsled sečne kisline. Vzporedni pojavi so: omotica, srčna slabost, utrujenost, otrpnenje rok in nog, glavobol in motnje pri hoji.

Paziti je na lahko in redno čiščenje, kar se doseže z dnevnim pitjem 1—2 skodelic Planinka čaja, ki urejuje čiščenje.

Priporočila se lahka hrana. Omejiti pa se je kar največ v uživanju alkohola in kajenja. Potrebno se je mnogo gibati na svežem zraku in kopati se.

Reg. S. 529/36.

Svojo priljubljenost pri gospodinjah zahvaljuje »Kneippova sladna kava« svojemu odličnemu okusu in pa svoji izdatnosti. — Ker gre za pravo sladno kavo, je tudi prihranek na sladkorju znaten. — Kvaliteta »Kneippa«, ki se izdeluje po preizkušenem receptu, se ne da ponarediti; pristen je le v znanih kartonskih paketih s sliko župnika Kneipp-a kot zaščitno znamko.

IZ UREDNIŠTVA

Naročniki, ki so zadnjič dobili čeke in so imeli naročnino že plačano, naj se ne jezijo. Dobili so jih namreč vsi. Najbolj zamerimo naročnikom po mestih in večjih industrijskih krajih, zlasti našim Mariborčanom, ki so najslabši plačniki. Za Božič bomo izdali večjo revijo z lepo vsebino, ki stane mnogo denarja, zato dolžnike ponovno prosimo, da uredijo svojo dolžnost še pred zaključkom leta.

Uprava.

Z D R A V S T V O

Je posoda iz aluminija res škodljiva? O tem vprašanju se vodi v inozemstvu med zainteresiranimi krogi živahna diskusija, za in proti aluminijasti posodi. Za njo dela propagando predvsem industrija, ki aluminij proizvaja in iz njega izdeluje posodo. Proti so pa na podlagi raznih preizkušanj nekateri kemiki in zdravniki. Že med svetovno vojno so si belili glave, zakaj vojaki tako često obolevajo na nepojasnen način, dokler niso nekateri začeli sumiti da najbrž od vode, ki so jo vojaki nosili seboj v aluminijastih čutaricah. V Nemčiji je bila nedavno neka gospodinjska razstava, kjer so v steklenih cilindrih kazali vodo, kuhano v stekleni, glinasti, železni, bakreni in aluminijasti posodi. Prve tri vrste vode so bile popolnoma čiste, iz bakrene posode je bila nekoliko meglena, iz aluminijaste posode je bila pa belo-kalna z močno vsedlino. Kemično je ugotovljeno, da izloča aluminijasta posoda pri uporabi gotove sestavine, ki so škodljive človeškemu organizmu. Voda, kuhana v taki posodi, ima nek osladen okus. Če se v aluminijasti posodi pusti več dni ostanek kake jedi, kaj kislega, mast ali mesa, bomo videli, da se stvari hitro pokvari, pri tem pa tudi posoda, ki ob razpadanju vsebine tvori gotove kemične sestavine, ki aluminij izžre kakor rja in dobi posoda od tega nebroj lukenj. Iz raznih delov sveta prihajajo poročila o težkih obolenjih in zastrupitvah potom uporabe take posode, ki so prenehala, ko se je opustila. Kaj pa pravijo k temu zdravniki? Na to se ni zanesti. Ti se pri vseh spornih vprašanjih vedno razdele v dva tabora: za in proti. Spomnimo se samo predvojnega kongresa nemških zdravnikov v Münchenu, kjer so svečano proglasili uživanje alkohola za zelo koristno zdravju. Pozneje se je ugotovilo, da so ta kongres organizirali in plačali nemški pivovarji. Sličen kongres je bil v Parizu na pobudo francoskih vinskih liferantov. Tako se lahko najdejo tudi zagovorniki aluminijaste posode. Pri nas se menda o tem še ni razpravljalo. Našim delavcem pa vsekakor svetujemo, da se poslužujejo železne posode pri kuhi.

Reportaža

Široka je zemlja in plodna,
hrane za vse je dovolj,
duh pa človeški ustvarja
še stroje-robote
in jih k delu priganja...
Strašne moči jim je dal,
s silo ogromno obdal,
pokorne vse volji človeka.
Kar reče, to brž naredi,
brez vsake nevolje, upora
človekov ukaz izvrše...

Dobrin je povsod v izobilju
in vedno še nove rasto,
da lahko prijetno, udobno

živeli bi srečno, svobodno
pač vsi prebivalci zemljé...

A človek k človeku ko volk
renči in se temu upira,
na bližnjega se ne ozira,
dobrine za sebe le grabi —
in vse mu je prav po postavi,
če človek od lakote mré. — — —

Tam — čujte — ... v daljavi
duh se pojavlja. —
Trpina Človeka pozdravlja,
k zavesti ga lastni budeč,
prijazno, glasno govoreč:

»Zavej se, da Človek si res,
na noge se svoje postavi,
glasove čuj pameti svoje,
da zemlje bogati ves plod,
vse, kar je ustvaril robot
po naravni postavi je tvoje,
svobodno ti z vsem gospodari.

Z rokami korajžno zagrabi
volka-človeka za vrat.
Očisti z zemlje prelepe
volčjo lakomno svojat —
in Človek Človeku postani
sodrug, prijatelj in brat.

Ivan Vuk.

KONZUMNO DRUŠTVO RUDARJEV

Hrastnik, r. z. z. o. z. — Ustanovljeno 1906

Ima 3 prodajalne, zadržno gostilno in pekarno. Član postane lahko vsak. Delež
Din 100.—. Sodruži, sodružice podpirajte Vašo zadržno, Vaš Delavski dom.

Splošna gospodarska in konzumna zadruga za Gorenjsko

r. z. z. o. z., Jesenice-Fužine, Cankarjeva 3.

Prodajalne: Sava, Jesenice, Borovlje, Kor. Bela, Dobrava, Sp. Gorje, Mojstrana. —
Zadržne gostilne: na Savi v Del. domu, na Kor. Beli, nasproti postaje. — Zadržni
kino: Radio poleg Del. doma. — Delavska domova: na Savi-Jesenicah, v Sp. Gorjah!

KONZUMNO DRUŠTVO ZA MEŽIŠKO DOLINO

r. z. z. o. z. — Poštni predal 3. — Telefon int. 5.
Poštni ček. račun 15.925. — Brz. Kodes Prevalje.

Centrala in skladišče: Prevalje

Prodajalne: 1. Prevalje, 2. Leše, 3. Guštanj, 4. Muta, 5. Črna I., 6. Črna II., 7. Mežica,
8. Sv. Helena, 9. Pekarna Prevalje.

Sprejema hranilne vloge in jih obrestuje po najvišji obrestni meri. — Pristopnina 5 Din.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

največja slovenska gospodarska in dobro-
delna zadruga v SEVERNI AMERIKI. —
Najboljša zavarovalnica za življenje, za bo-
lezen, poškodbe itd. — Posluje v Zedinjenih
državah in Kanadi. — Imajo približno
50.000 članov v obeh oddelkih in blizu
635 podružnic po raznih krajih Amerike.

PREMOŽENJE NAD 6.000.000* — DOLARJEV

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

**Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So.
Lawndale Ave., Chicago, Ill.**

Putnik

Maribor, Aleksandrova cesta št. 35

(v bližini kolodvora)

Centralna potovalna pisarna Tuijsko
prometne zveze v Mariboru

Telefon 21-22. — Pošt. ček. rač. 14.720. — Telegram: Putnik Maribor

**Nakup in prodaja vseh valut po
najugodnejših kurzih**

Maribor, glavni kolodvor, carinska palača, telefon
26 69 (deponiranje denarja, menjava dinarja in valut
itd.). Št. Ilj, na drž. cesti Wien—Trieste (vse informa-
cije za avtomobile itd.). Gornja Radgona, (pri ca-
rini), telefon 21. Celje (Krekov trg), pri kolodvoru,
telefon 119. Rogaška Slatina (sezonska ekspozitura),
telefon 1. Dravograd (hotel Komauer) telefon 2.

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16. / Telefon 31-33

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča svojo bogato za-
logo strokovnih in zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor
tudi muzikalij za petje, klavir in druge instrumente.
Knjige in časopise, v zalogi se ne nahajajoče, dobavljajo
iz inozemstva v najkrajšem času.